

การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์*

TEACHER DEVELOPMENT IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT
TO ENHANCE THE EDUCATIONAL QUALITY OF KUCHINARAI SCHOOL
UNDER THE KALASIN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE.

นายอานนท์ นนทวัน

Arnon nonthawan

โรงเรียนกุฉินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์

Kuchinarai School, Kalasin Secondary Educational Service Area Office

Corresponding author, E-mail: byanon@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มตัวอย่าง 218 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ระยะที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มเป้าหมายคือ ครู 92 คน ใช้แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วย t-test ระยะที่ 3 การทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กลุ่มที่ทำการศึกษาคือเป็นนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธี Active Learning โดยครูที่ผ่านการอบรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความสามารถ และประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติทดสอบความแตกต่าง และระยะที่ 4 การศึกษาผลการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังการทดลอง

* Received 7 September 2025; Revised 9 September 2025; Accepted 15 September 2025

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และครูที่ผ่านการอบรมมีพัฒนาการด้านความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมาก และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: คุณภาพการศึกษา, การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

Abstract

This research aimed to teacher development in active Learning management at Kuchinarai School, under the Secondary Educational Service Area Office Kalasin. The study was conducted in two phases. Phase 1 examined the needs for developing Active Learning management with a sample of 218 participants. The researcher selected the sample group using Purposive Sampling. Data were collected using questionnaires and interviews, and analyzed through mean, standard deviation, and Priority Needs Index (PNI). Phase 2 focused on teacher development, involving 92 teachers. The research instruments were pre-test and post-test, a performance assessment form, and an observation form. Data were analyzed using a t-test. Phase 3: Experimenting with Active Learning management. The study group comprised students taught using Active Learning methods by trained teachers. The tools used were Active Learning lesson plans and academic achievement assessments. Data analysis involved descriptive statistics and difference testing. Phase 4: Studying the outcomes of the Active Learning management experiment. Data analysis compared pre- and post-experiment achievements. The findings revealed that the need for developing Active Learning management was at a high level, particularly in terms of academic achievement and desirable student characteristics. Teachers who underwent training showed statistically significant improvement in both knowledge and Active Learning management skills. Teachers demonstrated high competency in managing Active Learning, and students expressed high satisfaction with the learning process. Additionally, students' academic

achievement significantly improved, especially in the science and technology and foreign language subject areas.

Keywords: the educational quality, Active Learning management

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมและคุณภาพการพัฒนาผู้เรียนทุกช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายในปิงบประมาณ พ.ศ. 2566 เน้นการขับเคลื่อนหลักสูตรฐานสมรรถนะ การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรนี้ อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไทยยังคงต่ำ โดยเฉพาะคะแนน O-NET ที่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ในหลายกลุ่มสาระ และผลการประเมินจาก PISA 2022 ยังชี้ว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยในวิชา การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเร่งด่วน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565)

ในกรณีของโรงเรียนกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยคะแนน O-NET ในปีการศึกษา 2562–2565 ต่ำกว่าระดับจังหวัดและประเทศ และขาดทักษะในการใช้ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ครูผู้สอนต้องการการสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทันสมัย

จากบริบทดังกล่าว การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเสริมสร้างทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้จึงเน้นการพัฒนาครูในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของผู้เรียนในระดับชาติและนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์

2. เพื่อพัฒนาครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์
3. เพื่อทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์
4. เพื่อศึกษาผลการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุฉินารายณ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการพัฒนาครู

กระบวนการพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ครูควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้กับครูและบุคลากร โดยสนับสนุนทุนวิจัยแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา 2) การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง และการพัฒนาครูตามสมรรถนะที่พึงประสงค์ 4) การติดตามผลการพัฒนาครู เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านการสอน การบริหารจัดการ และการใช้เทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายหลักคือการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2566)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning)

การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะสำคัญและบรรลุเป้าหมายการศึกษามีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

นิภาพร ช่วยธานี. (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ผลจากการศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่าด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี หลังฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และด้านความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรม

และเทคโนโลยี พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรมต่อหลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

Tilahun M. (2023) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้และความท้าทายของ Active Learning ในโรงเรียนประถมเมือง Woldia ประเทศเอธิโอเปีย โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม แบบสังเกต และสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย เปอร์เซ็นต์ กราฟ และตาราง ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมมี ทักษะคิดเชิงบวก ต่อ Active Learning แต่การใช้งานจริงยัง ต่ำ เนื่องจากนักเรียนขาดความสนใจ ครูและนักเรียนคุ้นกับการสอนแบบบรรยาย ครูขาดสื่อและเวลา ขาดความต่อเนื่อง การฝึกอบรมไม่เพียงพอ และบางครูสอนวิชาไม่ตรงสาขา

จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้เรียนและครูมี ทักษะคิดเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการ แต่การนำไปปฏิบัติจริงยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา สื่อ ครูบางคนขาดความชำนาญ หรือการสนับสนุนไม่เพียงพอ จึงทำให้ผลการใช้งานยังอยู่ในระดับต่ำและไม่ต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ของโรงเรียนภูนิหารายณ์ โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 218 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถาม นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 11 คน เพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์กลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพผู้เรียน และแบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อสะท้อนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทั้งในรูปแบบเอกสารและออนไลน์ โดยจัดประชุมสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อบันทึกข้อคิดเห็นจากประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) รวมถึงการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาครูในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำการดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนภูนิหารายณ์ จำนวน 92 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง กระบวนการพัฒนาออกแบบเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการใน 4 โครงการย่อย ได้แก่ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การทำวิจัยในชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เครื่องมือวิจัยในระยะนี้ประกอบด้วย

แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม ในความรู้ ใบงาน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม การเก็บข้อมูลเริ่มจากการทดสอบความรู้ก่อนเข้าร่วมอบรม จากนั้นจึงดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลระหว่างการอบรมด้วยใบงาน และเมื่อสิ้นสุดการอบรมจึงให้ผู้เข้าอบรมทำแบบทดสอบหลังอบรม และตอบแบบประเมินความพึงพอใจ นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังอบรม รวมทั้งการหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 และการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อโครงการอบรม

ระยะที่ 3 การทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครูอาสาจาก 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระ ฯ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวม 24 คน ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 ห้องเรียน โดยมีการนิเทศตามตารางการนิเทศติดตาม ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ครูผู้สอนรวบรวมสรุปข้อมูล และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน ทำการจัดประชุมนำเสนอข้อมูลจากแบบบันทึกการนิเทศ ผลความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning วิจัยในชั้นเรียน และการสะท้อนผล PLC โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองการจัดการเรียนรู้รอบที่ 1 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566) ไปปรับปรุง และพัฒนาเพื่อทดลองการจัดการเรียนรู้รอบที่ 2 (ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567) และนำข้อมูลนี้ไปเป็นฐานในการดำเนินงานในระยะที่ 4

ระยะที่ 4 การศึกษาผลการทดลองการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning รวบรวมข้อมูลผลการทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ทำการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และนำเสนอแบบตารางและแผนภูมิ จัดการประชุมย่อยเพื่อสะท้อนผลการทดลองจัดการเรียนแบบ Active Learning โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นอาสาสมัครทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ตัวแทนนักเรียน และตัวแทนผู้ปกครอง ขยายผลสู่โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลื่นต่อไป

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนกุดินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลื่น

รายการที่ประเมิน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน	3.04	0.52	ปานกลาง	4.62	0.46	มากที่สุด	0.52
ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน	3.26	0.53	ปานกลาง	4.49	0.54	มาก	0.38

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนกุณินารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ พบว่า ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) โดยมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) ในภาพรวมเท่ากับ 0.52

สำหรับด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI modified) ในภาพรวมเท่ากับ 0.38

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยสรุปแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนกุณินารายณ์ว่า ควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอน โดยครูจะต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนให้พัฒนาได้อย่างเต็มที่ตามความสามารถของแต่ละคน

ระยะที่ 2 การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ t-test และประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการอบรมทั้ง 4 โครงการย่อย

การทดสอบ	$\bar{X}$	$S.D.$	t	Sig	E ₁ /E ₂
1. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แบบ Active Learning					
ก่อนอบรม	15.17	1.40	6.782	.000*	87.08/87.50
หลังอบรม	17.50	1.25			
2. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการทำวิจัยในชั้นเรียน					
ก่อนอบรม	14.92	1.02	7.685	.000*	86.04/84.79
หลังอบรม	16.96	1.12			
3. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)					
ก่อนอบรม	15.33	1.17	4.377	.000*	84.58/83.75

หลังอบรม	16.75	1.45			
4. โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
ก่อนอบรม	15.58	1.06	2.666	.014*	85.83/81.46
หลังอบรม	16.29	1.12			

ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ t-test (Dependent Samples) แสดงให้เห็นว่า คะแนนก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกโครงการย่อย ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการอบรมสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ทุกโครงการ

ผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อ โครงการอบรมพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 โดยรวม พบว่าครูมีความพึงพอใจในระดับสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.69) แสดงให้เห็นว่าครูให้ความสำคัญเห็นชอบต่อเนื้อหา วิธีการ และประโยชน์ของโครงการอบรมอย่างชัดเจน

ระยะที่ 3 ทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ผลการประเมินความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยผ่านการนิเทศติดตามทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.13) ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยครูผู้สอนใน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า สภาพปัญหาส่วนใหญ่คือ ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน มีทักษะการคิดวิเคราะห์ต่ำ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้น้อย ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริง ครูจึงใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ครูมีการทำวิจัยและพัฒนา โดยนำแนวคิดทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมาปรับใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นเอง และผู้เรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้ครูควรออกแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และครูควรได้รับการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ระยะที่ 4 ศึกษาผลจากการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning พบว่า ปีการศึกษา 2566 ในภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น (+0.03) และปีการศึกษา 2567 ในภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น (+0.13)

ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างสูงกว่ากลุ่มที่เรียนรู้แบบดั้งเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ปี 2566, +0.43) และภาษาต่างประเทศ (ปี 2567, +0.46)

การสะท้อนผลจากการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พบว่า ในปีการศึกษา 2566 พบปัญหาและข้อจำกัด ได้แก่ การจัดกิจกรรมบางประเภทใช้เวลามากเกินไป ทรัพยากรด้านอิเล็กทรอนิกส์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัด ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และครูผู้สอนบางท่านยังคุ้นชินกับการสอนแบบดั้งเดิม ทำให้ต้องมีการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม ในปีการศึกษา 2567 พบว่า ได้มีการปรับใช้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเนื้อหาและเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการพัฒนากระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น พฤติกรรมการเรียนรู้ดีขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ของโรงเรียนภูนิหารายณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์ พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นพบว่า ข้อที่มีความต้องการสูงสุด คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นที่ควรเน้นการพัฒนาครูผู้สอน โดยครูผู้สอนจะต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การนิเทศภายในเชิงพัฒนาแบบ Coaching & Mentoring และการอบรมด้านการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2562) ที่พิสูจน์ว่าโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะครูด้าน Active Learning มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู และพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นได้อยู่ในระดับมาก และจากการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ผ่านโครงการอบรมพัฒนาบุคลากรในศตวรรษที่ 21 โดยมี 4 โครงการย่อย ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการอบรมโดยใช้ t-test แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ช่วยธานี (2564) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ

Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ที่ระบุว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีผลให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในโรงเรียนกุณินารายณ์สะท้อนให้เห็นถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งในด้านความสามารถของครูและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะครูมีพัฒนาการในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ของเชษฐชาย วรรณประพันธ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม พบว่า 1) สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ของครูหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนก่อนและหลังการพัฒนาด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้หลังเรียน อยู่ในระดับมากขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Prince (2004) ที่ระบุว่า Active Learning ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้ควบคู่กับการประเมินผลแบบสะท้อนคิดและการทำงานเป็นกลุ่ม

ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในหลายกลุ่มสาระ โดยเฉพาะในวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ การเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ Active Learning พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC ทำให้ครูสามารถปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบท ส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้การนำนวัตกรรมทางการศึกษา เช่น Project-Based Learning, Problem-Based Learning และ Flipped Classroom เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกับ Active Learning ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังสนับสนุนการพัฒนาทักษะจำเป็นของผู้เรียนในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์ และคณะ (2563) ได้นำการสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยยุค Gen Z ซึ่งกระบวนการสอนแบบ Active Learning จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างองค์ความรู้ พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงตนในยุคดิจิทัล จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

ของโรงเรียนกุฉินารายณ์ สะท้อนถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ของครูเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meesuk et al. (2021) PLC ส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุนที่ชัดเจนต่อความสำเร็จในการปฏิบัติ

อนึ่ง การวิจัยครั้งนี้ได้ผลลัพธ์ที่น่าสนใจและสำคัญที่ตามมา 2 เรื่องคือ

1. งานวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เกิดงานวิจัยจำนวน 24 เรื่อง จากครูอาสาสมัครที่ผ่านการอบรมและทดลองใช้จริง ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหา ตั้งสมมติฐาน ออกแบบกิจกรรม และประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการสอนอย่างมีคุณภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพ (PLC) ช่วยให้เข้าใจผู้เรียนลึกซึ้งขึ้น และครูเกิดความภาคภูมิใจในบทบาท “ครูนักพัฒนา”

2. นวัตกรรมพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และ ANON Model ได้รูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับโรงเรียนกุฉินารายณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) พัฒนาครูแบบมีส่วนร่วม 2) ทดลองใช้ในห้องเรียน 3) สะท้อนผลผ่าน PLC 4) ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง รูปแบบนี้นำไปสู่ ANON Model ซึ่งมุ่งยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ (Achievement) ผ่านกระบวนการ ลดอุปสรรค (No) – สร้างโอกาส (Opportunity) – พัฒนาวัฒนธรรมที่ดี (Nice) โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิด PLC และกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ในหลายมิติ สามารถขยายผลไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และทดลองจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังเน้นการสอนแบบดั้งเดิม ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญ จึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาครูผ่านการอบรมและกิจกรรม PLC ส่งผลให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพิ่มขึ้น สามารถวางแผนและจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ควรออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับ Active Learning โดยเพิ่มกิจกรรมหลากหลาย ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนเชื่อมโยงประสบการณ์จริง ครูปรับบทบาทเป็น Facilitator สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และใช้การประเมินแบบต่อเนื่องพร้อมการสะท้อนคิด ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ควรต่อยอดสร้างความยั่งยืนผ่าน ANON Model โดยทำวิจัยเชิงคุณภาพในด้านความ

ฉลาดรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษา รวมทั้งทดลองสอน ปรับปรุงผ่าน PLC และขยายผลไปยังกลุ่มสาระ ฯ และวิชาอื่น เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. กรุงเทพมหานคร.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24. แสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัยวิทยาเขตอีสาน.
- เชษฐชาย วรรณประพันธ์. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนลำพระเพลิงพิทยาคม. นครราชสีมา: องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา.
- นิภาพร ช่วยธานี. (2564). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สำหรับอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ภัทรดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์ และคณะ. (2563). การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยยุค Gen Z. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 31(3), 1–11.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). ผลการประเมิน PISA 2565. บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุ ม ข น ส ห ก ร ณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social>.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- Meesuk et al. (2021). Sustainable Teacher Professional Development Through Professional Learning Community: PLC. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 23(2),30-44
- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93, 223-231.
- Tilahun M. (2023). The Practice and Challenges to Implement Active Learning Methods in North Wollo Woldia Town Governmental Primary Schools. *Journal of Mathematical Techniques and omputationalMathematics*, 2(5),180-194.